

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde duygusal zeka ve empati ilişkisi

Relation of emotional intelligence and empathy among medical students in Muğla Sıtkı Koçman University

Emine Neşe Yeniçeri¹, Ece Yıldız², Ayşe Seydaoğulları², Samet Güleç², Esin Sakallı Çetin³, Ercan Baldemir⁴

Özet

Amaç: Tıp eğitimi açısından son yıllarda bilişsel beceriler kadar, iletişim becerileri, kişilerarası yeterlilik ve empati gibi bilişsel olmayan beceriler giderek önem kazanmaya başlamıştır. Hastalarla olan iletişimde duyguları anlama ve yönetme becerisinin önemli olduğu düşünüldüğünde hekimlerden duygusal zekalarının ve empati yeteneklerinin yüksek olması beklenmektedir. Aynı zamanda duygusal zeka sayesinde sağlık bakımı veren ekip üyeleri arasındaki olumlu etkileşim ve ilişkiler, sağlık bakım kalitesini de artırabilmektedir. Bu çalışmada Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesi dönem I, dönem II ve dönem III öğrencilerinin duygusal zekalarıyla empati eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırmada üç bölümden oluşan anket formu kullanılmıştır: Kişisel Bilgi Formu (Literatür ışığında araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur). Reuven Bar-On'un geliştirdiği Acar F'nin Türkçeye uyarlayıp geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yaptığı Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği, Dökmen'in geliştirdiği Empatik Eğilim Ölçeği. Verilerin değerlendirilmesi SPSS 20.0 paket programında tanımlayıcı istatistikler, student t test, ANOVA ve korelasyon testleri kullanılarak yapılmıştır.

Bulgular: Araştırmamıza 55'i (%45.8) kadın, 65'i (%54.2) erkek olmak üzere 120 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin duygusal zeka ölçeğinin kişisel beceri, kişilerarası beceri, uyumluluk, stresle baş etme, genel ruh hali alt boyutları ile empati düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı, orta düzeyde bir korelasyon saptanmıştır. Öğrencilerin duygusal zeka ölçeğinin kişisel beceri, kişilerarası beceri, uyumluluk, stresle baş etme, genel ruh hali alt boyutları ile empati düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı, orta düzeyde bir korelasyon saptanmıştır.

Sonuç: Bilişsel olmayan beceriler öğrenilebilen becerilerdir. Tıp eğitiminde bu becerilere yönelik teorik ve uygulamalı eğitim programlarının oluşturulmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: Tıp eğitimi, duygusal zeka, iletişim becerileri

Summary

Objective: In medical education recently, noncognitive skills such as communication skills, interpersonal competence and empathy started to have greater importance as much as cognitive skills. Considering the importance of having the ability to read and manage emotions, greater emotional intelligence and empathy levels are expected from physicians. Greater emotional intelligence could also improve health care quality by improving interactions and relations among members of the health care team. This study aimed to investigate the relation of emotional intelligence and empathy in Muğla Sıtkı Koçman University first, second and third year medical students.

Methods: In this study, three different questionnaires are used: Personal Information Form, Bar-On Emotional Quotient Inventory, Empathic Tendency Inventory.

Results: In our study 120 students were participated. 55 of them (%45.8) were female and 65 of them (%54.2) were male. The analyses of the data were obtained by using student t test, ANOVA and descriptive statistical tests in SPSS 20.0. A positive correlation is found between subscales of Emotional Quotient Inventory (Intrapersonal skills, interpersonal skills, adaptability, stress management and general mood) and empathic levels.

Conclusion: Noncognitive skills are able to be learned. Developing both theoretic and demonstrative educational programmes towards these skills are thought to be important.

Key words: medical education, emotional intelligence, communication skills

1) Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Yrd. Doç. Dr., Muğla
2) Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem II Öğrencisi, Muğla
3) Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıbbi Biyoloji Anabilim Dalı, Yrd. Doç.Dr., Muğla
4) Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyoistatistik Anabilim Dalı, Prof.Dr., Muğla

Giriş

Duygusal zeka kavramı, son yıllarda dünyada giderek artan bir ilgi görmekte ve bilim adamları zeka tanımına artık mantık ve diğer bilişsel süreçlerle birlikte bireyin çevreye uyumu ve çevresindeki kişilerle ilişkisi boyutlarını da eklemektedir.^[1] Yapılan çalışmalarda insan zeka-sının gerçek ölçütü bilişsel zeka (IQ) olduğu halde, hayat başarısında belirleyici olanın kişilerin duygusal zekaları (EQ) olduğu ortaya çıkmaktadır.^[2] Salovey ve Mayer duygusal zekayı, bireyin kendisinin ve başkalarının hislerini ve duygularını izleyebilme, bunlar arasında ayırım yapabilme ve bu süreçten elde ettiği bilgiyi, düşünce ve davranışlarında kullanabilme yeteneğiyle ilgili olan sosyal zekanın bir alt formu olarak tanımlamaktadırlar.^[1] Goleman'a göre duygusal zeka, kişinin kendinin ve başkalarının duygularını tanıma ve kişinin özel yaşamında ve kişilerarası ilişkilerde duyguları yönetebilme becerisidir.^[3] Bar-On modeli; empati, sosyal ilişkiler ve ilişki kurma becerilerinin duygusal zekayı oluşturan yapıtaşlarının içinde olduğunu öne sürmektedir.^[4] Yüksek duygusal zeka, kişilerin akademik başarıları^[5,6], sosyal becerileri^[7], kişilerarası beceriler ve stres olayları ile baş etme becerileri ile ilişkili iken^[8], düşük duygusal zeka; anormal davranışlar, alkol ve madde bağımlılığı ve zayıf ilişkiler ile ilişkilidir.^[9,10] Nitekim araştırmalar, sosyal beceriler ve empatik davranışların akademik başarıyı olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.^[3,11] Yüksek duygusal zekanın daha iyi ekip performansı ve ekip davranışıyla da ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar vardır.^[12,13] Ülkemizde duygusal zeka ölçeği ile yapılan çalışmalarda duygusal zeka ile yaratıcı düşünce^[14], iletişim becerileri^[15] gibi bir çok becerinin ilişkili olduğu saptanmaktadır.

Empati, son yıllarda sıkça tartışılan ve özellikle psikoloji, sosyal psikoloji ve iletişim gibi alanlarda çeşitli araştırmalara konu olan bir kavramdır. Empatik beceri kişilerarasında sağlıklı iletişimin kurulmasında önemli bir role sahiptir. Rogers'e göre empati, bir kişinin belirli bir duruma ilişkin olarak karşısındaki kişinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, onun hissettiklerini hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi sürecidir. Rogers'ın empati anlayışı, bilişsel anlayışa ek olarak duyuşsal anlayışı da kapsar.^[16] Kabapınar'a göre, empati; kişinin kendini karşısındakinin yerine koyup onun penceresinden durumu görme çabası olarak tanımlanmakta ve düşünme, değerlendirme, değer yargısı yükleme ve davranışta bulunma gibi farklılıkların anlaşıl-

masında etkin olabilecek bir beceri olduğu belirtilmektedir.^[17] Dökmen empatiyi, bir insanın kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması ve anlaşıldığını karşısındaki kişiye ifade etmesi şeklinde tanımlamaktadır.^[18]

Tıp mesleğinde giderek IQ ile değerlendirilen bilişsel yeteneklerin dışında ve üzerinde başarı için gerekli olan başka özelliklere dikkat çekilmekte ve bu özelliklerin tıp öğrencilerini seçme sürecine nasıl dahil edilebileceği konusu üzerinde durulmaktadır.^[19] Hekimlerin algılanan duygusal zeka ve empati düzeylerinin yüksek olmasının daha yüksek hasta memnuniyetiyle ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur.^[20] Birleşmiş Milletler tarafından yapılan bir çalışmada empati becerileri, klinik yeterlilikle ilişkili bulunmuştur.^[21] Empatinin kaynağı tam olarak bilinmesi^[22] de; empatinin kişilik yapısıyla ilişkili olduğu ve eğitim programlarıyla aktive edilebileceği düşünülmektedir.^[23] Tıp öğrencilerinin empati becerilerini artırmaya yönelik eğitimlerin başarılı olduklarına yönelik bulgular mevcuttur.^[24] Hemşire eğitimlerini ele alan bir derlemede role-play, senaryo üzerinden vaka tartışmaları, probleme dayalı öğretim ve simülasyon gibi yöntemlerin empatik becerileri geliştirdiği gösterilmiştir.^[25] Başka bir araştırmada, standardize hasta kullanılarak yapılan simule hasta görüşmelerinin, tıp fakültesi 4. ve 6. sınıf öğrencilerinin empatik beceri düzeylerini arttırdığı gösterilmiştir.^[26] Tıp eğitiminde hasta bakımı, kişilerarası beceriler, empati ve iletişim becerileri gibi yeterliliklerin temelini duygusal zekanın oluşturduğu ve duygusal zeka ile ilgili becerilerin, doktor hasta ve ekip çalışması ilişkilerinde de anahtar rol oynadığı düşünülmektedir.^[27] Bu kapsamda duygusal zekanın, tıp fakültelerine başvuranlarda iletişim becerileri ve kişilerarası yeterlilik bakımından öngördürücü olduğu rapor edilmektedir.^[28]

Hekimlerin duygusal zeka ve empati becerilerinin yüksek olması, hastaları anlama, hastalıkları ile ilgili değerlendirme yapma ve hasta hekim ilişkisinin kurulması açısından önemli olup bu durum, tedavi uyumu^[21,29] ve hasta memnuniyetini^[19,21,30] arttırmaktadır. Empati, duygusal zekanın bir parçasıdır^[31] ve her ikisi de etkili iletişim becerileri açısından tıp disiplinlerinde giderek önem kazanan kavramlardır.^[32] Hasta hekim iletişimi, klinik tıbbın temelidir. Hasta hekim iletişiminin hastanın yaşam kalitesinde, anksiyete ve depresyonda ve hastalık semptomlarının azaltılmasında, tansiyon ve yüksek plazma glukozunun düşürülmesi gibi objektif,

ölçülebilir parametreler üzerinde olumlu etkilerinin olduğu gösterilmektedir.^[33,34] Hekimlerin empati becerileri, hasta hekim iletişiminin etkili bir parçasıdır ve hastanın durumunu ve duygularını anlamayı, hasta bakış açısıyla bakabilmeyi, anladığını hissettirmeyi ve bu yaklaşımla hastanın lehinde karar verebilmeyi sağlamaktadır.^[35]

Bu çalışmada tıp fakültesi öğrencilerinin duygusal zeka (DZ) ve empati düzeylerinin ne seviyede olduğu ve DZ düzeyleri ve empati eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Zamanı, Evren ve Örneklem

Tanımlayıcı türdeki bu araştırmanın evrenini 2013-2014 öğretim yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde okuyan 157 öğrenci oluşturdu. Araştırmada örneklem seçim yöntemine gidilmedi ve evrenin tamamına ulaşılması hedeflendi. Ancak, araştırmaya katılmayı kabul etmeme, araştırmanın yapıldığı tarihte okula gelmeme gibi nedenlerle 37 öğrenci araştırmaya katılmadı ve araştırma kapsamına toplam 120 öğrenci alındı (katılım oranı %76,4).

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak öğrencilerin sosyodemografik özelliklerini içeren 16 soruluk kişisel bilgi formu, Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği (DZÖ) ve Dökmen (1988) tarafından geliştirilen Empati Eğilim Ölçeği (EEÖ) kullanıldı.^[36]

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formunda öğrencilerin sınıfı, yaşı, cinsiyeti, ailesinin öğrenim durumu ve meslek durumu, ailesinin gelir durumunu nasıl değerlendirdiği, ailesinin tutumu vs. ile ilgili sorular yer almaktadır.

Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği (Bar-On EQ Anketi)

Bar-On DZÖ'nin Türkçe'ye uyarlama çalışması Acar (2001) tarafından yapılmıştır.^[37] Bar-On DZÖ, 87 maddeden oluşan likert tipi bir ölçektir. Derecelendirme; 1: tamamen katılıyorum, 2: katılıyorum, 3: kararsızım, 4: katılmıyorum ve 5: kesinlikle katılmıyorum şeklindedir. Ölçek duygusal zekânın 5 alt boyutunu (kişisel beceri, kişilerarası beceri, uyumluluk, stresle başa çıkma, genel ruh durumu) değerlendirmektedir. Kişisel beceri; bir kişinin kendi duyguları ve düşüncelerini anlama

ve farkında olma yeteneğini, kişiler arası beceri; başkalarının duygu ve hislerini anlama ve farkında olmayı, uyumluluk; değişen şartlarla birlikte esnek olabilme ve duyguları değiştirebilme yeteneğini, stresle başa çıkma; bireyin stresle mücadele edebilmesini ve duygularını kontrol edebilmesini, genel ruh durumu; olumlu duyguları ifade etme ve hissetme ile iyimser olma yeteneğini ifade etmektedir.^[38] Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Acar tarafından 2001 de yapılmış ve Cronbach Alpha katsayısı ölçeğin toplam boyutları için 0,92 bulunmuştur.^[37]

Ölçek toplamından ve alt boyutlarından elde edilen puanların düşük olması DZ'nin yüksek olduğunu göstermektedir.

Empatik Eğilim Ölçeği

Empati Eğilim Ölçeği (EEÖ) Dökmen (1988) tarafından geliştirilmiş, geçerlilik ve güvenilirliği çalışılmıştır. EEÖ, likert türü bir ölçek olarak hazırlanmıştır. EEÖ maddelerinin yaklaşık yarısı, bireylerin evet deme eğilimlerini önlemek için negatif yazılmıştır. Bireylerden her bir maddenin yanındaki 1'den 5'e kadar olan sayılardan birisini işaretleyerek, o maddedeki görüşe ne ölçüde katıldıklarını belirtmeleri istenmiştir. Bireylerin maddeleri okuduktan sonra işaretledikleri sayılar o maddeye ilişkin puanları oluşturmaktadır. Negatif yazılmış maddeler tersten puanlanmakta "Tamamen katılıyorum" cevabına 1, "Hiç katılmıyorum" cevabına ise 5 verilmektedir. Puanın yüksek olması, empatik eğilimin yüksek, düşük olması ise empatik eğilimin düşük olduğu anlamına gelmektedir.

Uygulama

Veriler Mart ayı içinde, ders saatleri dışında, sınıf ortamında toplandı. Anketler öğrenciler tarafından 15-20 dk. içinde dolduruldu ve doldurulan formlar araştırmacılar tarafından geri toplandı. Araştırma öncesinde Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 28.03.2014 tarihinde onay alındı.

Verilerin analizi

Verilerin analizi, SPSS 20 istatistik programı kullanılarak yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler student t testi ve One way Anova (post hoc değerlendirmede Tukey's hsd testi) ve korelasyon testleri kullanılmıştır. Ayrıca kullanılan ölçeklerin güvenilirlik düzeyleri için cronbach alpha katsayısı hesaplanmıştır.

Bulgular

Demografik Özellikler

Araştırmamıza 55'i (%45,8) kadın, 65'i (%54,2) erkek olmak üzere 120 öğrenci katıldı. Yaş ortalaması $20,1 \pm 0,8$ (19-21 yaş arası) saptandı. Araştırmaya katılanların 48'i (%40,0) birinci sınıf, 55'inin (%45,8) babasının ve 48'inin (%40,0) annesinin eğitim durumu üniversite ve üstü idi. Annelerin 67'sinin (%55,8) ev hanımı, babaların ise 42'sinin (%35,0) memur olduğu saptandı.

Katılımcıların 71'i (%59,2) ailelerinin sosyo-ekonomik düzeylerini orta olarak değerlendirmiş olup 99'unun (%82,5) ailesinin çekirdek aile olduğu saptandı. Katılımcıların anne ve baba tutumlarını değerlendirme durumu şu şekildeydi: Katılımcıların 87'si (%72,5) annelerini, koruyucu olarak değerlendirirken, 29'u (%24,2) demokratik, 4'ü (%3,3) otoriter olarak değerlendirdi. Babaların değerlendirilmesinde ise, 49'u (%40,8), koruyucu, 38'i (%31,7) demokratik, 22'si (%18,3) otoriter, 8'i ise (%6,7) ilgisiz olarak değerlendirmişlerdi.

Öğrencilerin 33'ü (%27,5) herhangi bir öğrenci kulübüne üye iken, 87'si (%72,5) herhangi bir öğrenci kulübüne üye değildi. Katılımcıların özellikleri **Tablo 1**'de gösterilmektedir.

Duyusal zeka düzeyleri

DZÖ alt boyutları puan ortalamaları **Tablo 2**'de belirtilmiştir. Bar-On DZÖ alt boyutlarının öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine ilişkin bağımsız değişkenlerle ilişkisi incelendiğinde; yaş, sınıf, cinsiyet, anne öğrenim düzeyi, baba öğrenim düzeyi, anne ve baba mesleği, ailenin sosyoekonomik durumu ve anne baba tutumuna göre DZÖ toplam puan ve alt boyutlarının puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmadı ($p > 0,05$). Duyusal zeka ölçeği alt boyutlarının kendi aralarında korelasyonuna bakıldığında, tüm boyutlarda anlamlı ilişki olmakla birlikte genel ruh haliyle kişisel beceri

Tablo 1. Kişisel özelliklere ait değişkenler

Kişisel Değişkenler		Sıklık	%
Cinsiyet	Kadın	55	45,8
	Erkek	65	54,2
Yaş grubu	19 yaş ve altı	37	30,8
	20 yaş	37	30,8
	21 yaş ve üzeri	46	38,3
Sınıf	I. Sınıf	48	40,0
	II. Sınıf	47	39,2
	III. Sınıf	25	20,8
Annenin eğitimi	İlkokul ve altı	41	34,2
	Ortaokul-Lise	31	25,8
	Üniversite ve üzeri	48	40,0
Babanın eğitimi	İlkokul ve altı	19	15,8
	Ortaokul-Lise	46	38,3
	Üniversite ve üzeri	55	45,8
Anne mesleği	Ev hanımı	67	55,8
	Memur	35	29,2
	Serbest meslek	18	15,0
Baba mesleği	Memur	54	45,0
	Serbest meslek	66	55,0
Ailenin sosyoekonomik durumu	Orta	76	63,3
	İyi	44	36,7
Annenin tutumu	Otoriter	4	3,3
	Koruyucu	87	72,5
	Demokratik	29	24,2
Babanın tutumu	Otoriter	22	18,3
	Koruyucu	49	40,8
	Demokratik	38	31,7
	İlgisiz	8	6,7
Öğrenci kulübüne üyelik	Evet	33	27,5
	Hayır	87	72,5

($r=0,740$, $p < 0,001$) ve stresle baş etme ile uyumluluk ($r=0,716$, $p= 0,001$) alt boyutları arasında kuvvetli bir ilişki saptandı (**Tablo 3**).

Tablo 2. Duyusal zeka ölçeği alt boyutları puan ortalamaları

KAH	Sayı	En az	En çok	Ortalama	Standart Sapma
Kişisel Beceri	103	1,31	3,41	2,41	,45
Kişiler Arası Beceri	108	1,17	3,56	2,19	,49
Uyumluluk	113	1,27	3,60	2,61	,45
Stresle Başa Çıkma	108	1,38	4,46	2,93	,58
Genel Ruh hali	114	1,08	4,25	2,21	,63
Valid S (listwise)	85				

Tablo 3. Duygusal zeka ölçeği alt boyutları arasındaki korelasyonlar

	Kişisel beceri	Kişiler arası beceri	Uyumluluk	Stresle başa çıkma	Genel ruh hali
Kişisel beceri		r= 0,545* p< 0,001	r= 0,641 p< 0,001	r= 0,504 p< 0,001	r= 0,74 p< 0,001
Kişiler arası beceri	r= 0,545 p< 0,001		r= 0,515 p< 0,001	r= 0,270 p= 0,007	r= 0,600 p< 0,001
Uyumluluk	r= 0,641 p< 0,001	r= 0,515 p< 0,001		r= 0,716 p< 0,001	r= 0,577 p< 0,001
Stresle başa çıkma	r= 0,504 p< 0,001	r= 0,270 p= 0,007	r= 0,716 p< 0,001		r= 0,439 p< 0,001
Genel ruh hali Pearson Correlation	r= 0,740 p< 0,001	r= 0,600 p< 0,001	r= 0,577 p< 0,001	r= 0,439 p< 0,001	
* Pearson korelasyon katsayısı					

Çalışmamızda herhangi bir öğrenci kulübüne üye olma ile stresle baş etme arasında pozitif yönde bir korelasyon vardı ($r=0,197$, $p=0,041$).

Empatik Eğilim Düzeyleri

Empatik eğilim ölçeği puan ortalaması 3,31 olarak bulundu. Empatik eğilim ölçeği puanlarının öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine ilişkin bağımsız değişkenlerle ilişkisi incelendiğinde; sınıflar arası ve baba öğrenim düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar mevcuttu. Birinci sınıf empatik eğilim ölçeği ortalaması, üçüncü sınıfa göre daha yüksek bulundu ($t=3,711$; $p=0,028$). Baba öğrenim düzeylerine bakıldığında, babaları ortaokul mezunu olanların diğerlerine göre daha düşük empati puanına sahip olduğu saptandı ($t=4,128$; $p=0,019$).

Duygusal Zeka ve Empati ilişkisi

Öğrencilerin duygusal zeka ölçeğinin kişisel beceri ($r=0,477$; $p= 0,001$), kişilerarası beceri ($r=0,408$; $p= 0,001$), uyumluluk ($r=0,358$; $p=$

$0,0019$, stresle başa çıkma ($r= 0,376$; $p= 0,001$), genel ruh hali ($r= 0,586$; $p= 0,001$) alt boyutları ile empati düzeyleri arasında pozitif yönde, orta düzeyde anlamlı bir korelasyon saptandı. Bir başka deyişle kişilerin duygusal zeka düzeyleri arttıkça empati eğilimleri de artmaktaydı. Duygusal Zeka Ölçeği alt boyutları ve empatik eğilim ölçeği arasındaki korelasyonlar **Tablo 4'** de belirtilmektedir.

Güvenilirlik Analiz Sonuçları

Araştırmadan elde edilen verilere göre Duygusal Zeka Ölçeğinin Cronbach Alpha katsayısı 0,94 olarak bulundu ve ölçek iyi bir açıklama düzeyine sahipti. DZ alt boyutlarının Cronbach Alpha değerleri sırasıyla; kişisel beceriler 0,86, kişilerarası beceriler 0,85, uyumluluk 0,70, stresle başa çıkma 0,77 ve genel ruh durumu 0,87 olarak saptandı. DZÖ alt boyutlarının normal dağılıp dağılmadığına Kolmogorov-Smirnov Z testi ile bakıldı ve tüm alt boyutların dağılımının normal olduğu bulundu ($p>0,05$).

Tablo 4. Duygusal zeka ölçeği alt boyutları ve empatik eğilim ölçeği arasındaki korelasyonlar

	Kişisel beceri	Kişiler arası beceri	Uyumluluk	Stresle başa çıkma	Genel ruh hali	Empati eğil. ölçe.
Kişisel beceri		r= 0,545* p< 0,001	r= 0,641 p< 0,001	r= 0,504 p< 0,001	r= 0,740 p< 0,001	r= 0,477 p< 0,001
Kişiler arası beceri	r= 0,545 p< 0,001		r= 0,515 p< 0,001	r= 0,270 p= 0,007	r= 0,600 p< 0,001	r= 0,408 p< 0,001
Uyumluluk	r= 0,641 p< 0,001	r= 0,515 p< 0,001		r= 0,716 p< 0,001	r= 0,577 p< 0,001	r= 0,358 p< 0,001
Stresle başa çıkma	r= 0,504 p< 0,001	r= 0,270 p= 0,007	r= 0,716 p< 0,001		r= 0,439 p< 0,001	r= 0,376 p< 0,001
Genel ruh hali	r= 0,740 p< 0,001	r= 0,600 p< 0,001	r= 0,577 p< 0,001	r= 0,439 p< 0,001		r= 0,586 p< 0,001
Empati eğitim ölçeği	r= 0,477 p< 0,001	r= 0,408 p< 0,001	r= 0,358 p< 0,001	r= 0,376 p< 0,001	r= 0,586 p< 0,001	
* Pearson korelasyon katsayısı						

Empatik Eğilim Ölçeği Cronbach Alpha katsayısı 0,74 olarak bulundu. Empatik eğilim ölçeğinin normal dağılıp dağılmadığına Kolmogorov-Smirnov Z testi ile bakıldı ve dağılımın normal olduğu bulundu ($p>0.05$).

Tartışma

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; öğrencilerin DZÖ toplam puan ortalamaları orta düzeydedir. Ülkemizde sağlık personeli yetiştiren okullarda yapılan başka çalışmalarda da öğrencilerin duygusal zeka puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.^[39,40]

Bu çalışmada, duygusal zeka ölçeği alt boyutlarından genel ruh haliyle kişisel beceriler arasında kuvvetli bir ilişki saptanmıştır. Duygusal zeka ölçeği kişisel beceriler boyutu bireylerin kendisini bilme ve kontrol etme yeteneğini gösterir. Kişisel becerileri iyi olan bireyler, kendi duygularının farkındadırlar, düşünce ve duygularını tam olarak ifade edebilirler, kendi kendine yetme ve yönlendirme becerisine sahip, güçlü ve zayıf yönlerinin bilincinde olan bireylerdir. Duygusal zekanın genel ruh durumu boyutu ise, kişinin hayattan memnun olması, çevredeki diğer insanları mutlu etme ve iyimserlik becerilerini içermektedir. İyimser olan bireyler mutlu, ılımlı ve dışa dönüktür.^[39] Yaşama olumlu bakabilen ve iyimser olan bireylerin kendi duygularını tanıyabilme, düşünce ve duygularını ifade edebilme, kendi kendine yetme ve yönlendirme becerisine sahip ve güçlü ve zayıf yönlerinin bilincinde oldukları düşünülmektedir. Yapılan bazı araştırmalarda yaşam doyumu ile duygusal zeka arasında olumlu ilişkiler saptanmıştır.^[13,14,38] Yaşamından doyum sağlayan yaşama umutlu ve pozitif bakan bireylerin, kişisel becerilerinin de iyi olması beklenebilir.

Bu çalışmada yine duygusal zeka ölçeğinin stresle baş etme ile uyumluluk boyutları arasında kuvvetli bir ilişki saptanmıştır. Uyumluluk boyutu, problem çözme, etkili çözümler bulma, olaylara doğru pencereden bakabilme ve duygu, düşünce ve davranışlarını değişen durumlara uydurabilme becerilerini içerir. Stresle başa çıkma boyutu, stresli ve üzücü durumlarla başa çıkabilme, dürtüleri erteleyebilme ve onları kontrol edebilme becerilerini içerir. Problemlere etkili çözümler bulan, olaylara doğru pencereden bakan duygu, düşünce ve davranışlarını değişen durumlara uydurabilen bireylerin stresli ve üzücü durumlar ile daha rahat başa

çıkabilecekleri düşünülmektedir.

Bu çalışmada, öğrencilerin duygusal zeka ölçeğinin kişisel beceri, kişiler arası beceri, uyumluluk, stresle baş etme, genel ruh hali alt boyutları ile empati düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı, orta düzeyde bir korelasyon saptanmıştır. Bir başka deyişle kişilerin duygusal zeka düzeyleri arttıkça empati eğilimleri de artmaktadır.

Son zamanlarda tıp fakültelerine girişlerde duygusal zeka ve empati becerilerini de ölçme yaklaşımları olmaktadır.^[32,41] Öğrencilerin tıp fakültelerine gelirken empati ve sevgi dolu oldukları ancak tıp fakültesi müfredatının öğrencileri insani yaklaşımdan daha çok bilimsel yaklaşıma doğru kaydırıldığı, öğrencilerin hastaları giderek insan olarak değil, vaka olarak değerlendirdiği, dolayısıyla empatik yaklaşımda azalmaya yol açtığı konusu tartışılmaktadır.^[42] Tıp fakültesi boyunca empatik yaklaşımın azaldığı yönünde çalışmaların yanısıra arttığı yönünde çalışmalar da mevcut olup kesin bir uzlaşma yoktur.^[23] Bizim çalışmamızda da birinci sınıf öğrencilerinin üçüncü sınıflara göre daha yüksek empatik eğilimlerinin olduğu saptanmıştır. Fakültemizde henüz ilk üç sınıfın bulunması durumunun önemini arttırmaktadır. Ancak çalışmamız klinik deneyimin yaşandığı son üç yılı kapsamamaktadır. Bu sonuçların klinik stajlar sırasında değişip değişmediği ilerleyen yıllarda yapılan izlem çalışmaları ile gösterilebilir.

Çalışmamızda herhangi bir öğrenci kulübüne üye olma ile stresle baş etme arasında pozitif yönde bir korelasyon saptanmıştır. Benzer şekilde üniversite öğrencilerinde yapılan bir çalışmada müfredat dışı etkinliklerin öğrencilerde tükenmişlik sendromu görülmesini azalttığı gösterilmiştir.^[43]

Çalışmadaki öğrencilerin sayısının az olması çalışmanın kısıtlılığı olmakla birlikte okulun öğrenci sayısı göz önüne alınınca yeterli olduğu düşünülmüştür. Yine de araştırmanın farklı fakültelerde tekrarlanmasının sonuçları daha güvenilir hale getireceği düşünülmektedir.

Sonuç

Tıp fakültesi öğrencilerinin duygusal zeka puanları orta derecede bulunmuş ve empati ile pozitif bir ilişkisi olduğu ortaya konmuştur. Hekim adaylarının duygusal zeka ve empati becerilerini geliştirmeye yönelik çeşitli eğitim programlarının müfredatta yer almasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Extended Summary

Relationship between emotional intelligence and empathy with medical students of Muğla Sıtkı Koçman University

Objective: The notion of emotional intelligence is getting more attraction over the last years and scientists are now including the harmonization of the individual to their surroundings and their relationship with others to the definition of intelligence as well as logic and other cognitive processes. Bar-On model is suggesting that empathy, social relationships and relationship skills are among the fundamental building blocks of emotional intelligence. Studies show that social skills and empathic behavior affect the academic achievements in a positive way. Having high emotional intelligence and empathy skills are important for physicians to understand their patients, evaluate their patients' illnesses and establish doctor patient relationship; also they help increase the success rate of the cure and patient satisfaction. This study aims to investigate the emotional intelligence and empathy levels of medical students and the relationship between emotional intelligence levels and empathic tendencies.

Methods: The population of this descriptive study was formed by 157 students who were studying in Muğla Sıtkı Koçman University Medical Faculty in the year of 2013-2014. However, 37 students did not participate in the study because of reasons such as not accepting to be a part of the study or not attending to school at the day the study was going to take place, thus a total of 120 students participated (participation rate was 76.4%). A personal information form of 16 questions that includes the social demographic features of the participants, Bar-On Emotional Intelligence Scale and Empathy Tendency Scale developed by Dökmen (1988) were used for data collection. Data was analyzed using the SPSS 20 computer program. Descriptive statistics, student t test, One-way Anova (Turkey's HSD test for post-hoc evaluation) and correlation tests were used. Also cronbach alpha coefficient was calculated in order to determine the reliability levels of the scales that were used.

Results: Fifty-five women (45.8%) and 65 men (54.2%), with a total of 120 students, have attended to the study. A medium level of positive correlation was determined between students' empathy levels and emotional intelligence subscales. They were personal skills ($r=0.477$, $p=0.001$), interpersonal skills ($r=0.408$, $p=0.001$), coherence ($r=0.358$, $p=0.0019$), dealing with stress ($r=0.376$, $p=0.001$) and general mood ($r=0.586$, $p=0.001$). There was a positive correlation between dealing with stress and being a member of any student clubs ($r=0.197$, $p=0.041$).

Discussion: According to the results of the study the mean score of the students' emotional intelligence levels were mediocre. A significant medium level of positive correlation was determined between personal skills, interpersonal skills, coherence, dealing with stress and general mood which are all sub topics of emotional intelligence scale, and empathy levels. In other words as the emotional intelligence levels of individuals increase so do their empathy tendencies. Lately there is an inclination towards evaluating emotional intelligence and empathy skills for being admitted to medical schools. It is being discussed that medical students are full of empathy and compassion before their education starts but the medical syllabus influences them towards scientific approach rather than humane approach; they start to see their patients as cases and not human being thus causing a decrease in empathic approach. There are also studies that show medical faculties increase empathic approaches rather than decrease them so there is no definite consensus. In our study it has been found out that freshmen have more empathic tendencies than juniors.

Conclusion: The emotional intelligence points of medical students were determined to be mediocre and a positive relationship between empathy and emotional intelligence was determined. It is being thought that training programs that increase emotional intelligence and empathic skills for physician candidates are important.

Kaynaklar

- Acar F. 'Duygusal Zeka ve Liderlik' *Erciyes Üniversitesi Kayseri Meslek Yüksek Okulu Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2002;12:53-68.
- Baltaş A. Değişimin İçinden Geleceğe Doğru Ekip Çalışması ve Liderlik.2.Baskı. İstanbul, Remzi Kitabevi, 2001; 2.
- Emmerling, R. J.Schanwal, Vinod K., Mandal, Manas K. Emotional Intelligence: Theoretical and Cultural Perspectives. New York, Novascience Publishers, 2008; 4.
- Dicle A. N. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Duygusal Zeka Düzeyleri ve Bazı Kişisel Özelliklerine Göre İncelenmesi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2006.
- Parker JDA, Creque S, Ronald E. Academic achievement in high school: does emotional intelligence matter? *Personality and Individual Differences* 2004;37:1321-30.
- Parker JDA, Summerfeldt LJ, Hogan MJ, Majeski SA. Emotional intelligence and academic success: examining the transition from high school to university. *Personality and Individual Differences* 2004;36:163-72.
- Schutte NS, Malouff JM, Bobik C. Emotional intelligence and interpersonal relations. *J Soc Psychol* 2001;141:523-36.
- Hunt N, Evans D. Predicting traumatic stress using emotional intelligence. *Behav Res Ther* 2004; 42:791-98.
- Petrides KV, Frederickson N, Furnham A. The role of trait emotional intelligence in academic performance and deviant behavior at school. *Personality and Individual Differences* 2004;36:277-93.
- Brackett MA, Mayer JD, Warner RM. Emotional intelligence and its relation to everyday behaviour. *Personality and Individual Differences* 2004;36(6):1387-402.
- Austin EJ, Evans P, Goldwater R, Potter V. A preliminary study of emotional intelligence, empathy and exam performance in first year medical students. *Pers Individ Dif* 2005;39:1395-405.
- McCallin A, Bamford A. Interdisciplinary teamwork: is the influence of emotional intelligence fully appreciated? *J Nurs Manag* 2007;15:386-91.
- Amundson SJ. The impact of relational norms on the effectiveness of health and human service teams. *Health Care Manage* .2005;24:216-24.
- Bender M.T. Resim iş eğitimi öğrencilerinde duygusal zeka ve yaratıcılık ilişkileri. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek lisans tezi, İzmir, 2006.
- Gürşimşek I, Vural D, Demirsöz E. (2008). Öğretmen adaylarının duygusal zekaları ile iletişim becerileri arasındaki ilişki. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2008;8:1-11.
- Rogers, CR. Empatik Olmak, Değeri Anlaşılmamış Bir Varoluş Şeklidir. 1983 (Çev. F. Akkoyun). *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 1975;16:103-24.
- Kabapınar Y. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Öğrencinin Toplumsal Duyarlılık Becerilerinin Geliştirilmesinde Kullanılacak Bir Öğretim Yöntemi Olarak Sosyal Empati. *Yaşadıkça Eğitim* 2002;76:29-34.
- Dökmen Ü. İletişim Çatışmaları ve Empati. İstanbul, Sistem Yayıncılık, 2004; 135-37.
- Austin EJ, Evans P, Magnus B, O'Hanlon K. A preliminary study of empathy, emotional intelligence and examination performance in MBChB students. *Medical Education* 2007;41:684-9.
- Kim SS, Kaplowitz S, Johnstone MV. The effects of physician empathy on patient satisfaction and compliance. *Eval Health Prof* 2004;27:237-51.
- Hojat M, Gonnella JS, Mangione S, et al. Empathy in medical students as related to academic performance, clinical competence and gender. *Med Educ* 2002;36:522-7.
- Decety J, Williams I. *The Social Neuroscience of Empathy*. Cambridge, MA: MIT Press, 2009;vii-viii.
- Tavakol S, Dennick R, Tavakol M. Medical students' understanding of empathy: a phenomenological study. *Medical Education* 2012;46:306-16.
- Batt-Rawden SA, Chisolm MS, Anton B, Flickinger TE. Teaching Empathy to Medical Students: An Updated, Systematic Review. *Acad Med* 2013;88(8):1171-7.
- Brunero S, Lamont S, Coates M. A review of empathy education in nursing. *Nurs Inq* 2000;17:65-74.
- Schweller M, Costa FO, Ângela M, Antônio RGM, Amaral EM, Antonio de Carvalho-Filho M. The Impact of Simulated Medical Consultations on the Empathy Levels of Students at One Medical School. *Academic Medicine* 2014;89(4): 632-7.
- Arora S, Ashrafian H, Davis R, Athanasiou T, Darzi A, Sevdalis N, 'Emotional Intelligence in Medicine: a Systematic review through the context of the ACGME competencies' *Medical Education* 2010;44:749-64.
- Carr S.E. Emotional intelligence in medical students: does it correlate with selection measures? *Medical Education* 2009;43:1069-77.
- Vermeire E, Hearnshaw H, Van Royen P, Denekens J. Patient adherence to treatment: Three decades of research. A comprehensive review. *J Clin Pharm Ther* 2001;26:331-42.
- Zachariae R, Pedersen CG, Jensen AB, Ehrnrooth E, Rossen PB, von der Maase H. Association of perceived physician communication style with patient satisfaction, distress, cancer-related self-efficacy, and perceived control over the disease. *Br J Cancer* 2003;88:658-65.
- Yeşilyaprak B. Duygusal Zeka ve Eğitim Açısından Doğurguları. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi 2001;25:139-1.
- Elam CL. Use of "emotional intelligence" as one measure of medical school applicants' noncognitive characteristics. *Acad Med* 2000;75:445-6.
- Dıblası Z, Harkness E, Ernst E, Georgiou A, Kleijnen J. Influence of context effects on health outcomes: A systematic review. *Lancet* 2001;357:757-62.
- Griffin SJ, Kinmouth A, Veltman M, Grant J, Stewart M. Effect on health-related outcomes of interventions to alter the interaction between patients and practitioners: A systematic review of trials. *Ann Fam Med* 2004;2:595-608.
- Neumann M, Edelhäuser F, Tauschel D, et al. Empathy Decline and Its Reasons: A Systematic Review of Studies With Medical Students and Residents. *Academic Medicine* 2011;86(8):996-1009.

36. Dökmen Ü. Empatinin Yeni Bir Modele Dayanılarak Ölçülmesi ve Psikodrama İle Geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 1988;XXI (1-2): 155-90.
37. Acar FT. Duygusal Zeka Yeteneklerinin Göreve Yönelik ve İnsana yönelik Liderlik Davranışları ile İlişkisi: Banka Şube Müdürleri Üzerine Bir Alan Araştırması, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme ve Personel Yönetim- Organizasyon Doktora Programı, Doktora Tezi,2001, İstanbul .
38. Doğan S, Şahin F. 'Duygusal Zeka: Tarihsel Gelişimi Ve Örgütler İçin Önemine Kavramsal Bir Bakış' *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2007;16(1):231-52.
39. Avşar G, Kaşıkçı M. Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinde duygusal zeka düzeyi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2009;13(1);1-16.
40. Ünsar S, Fındık Y, Sadırlı K, Erol Ö, Ünsar S. Edirne Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri. *Bilim Eğitim Ve Düşünce Dergisi* 2006; 9(1) 1-5.
41. Hemmerdinger JM, Stoddart S, Lilford RJ. A systematic review of tests of empathy in medicine, *BMC Medical Education* 2007;7(24),1-8.
42. Spiro H. The practice of empathy. *Acad Med* 2009;84(11):77-9.
43. Jacobs SR, Dodd D. Student Burnout as a Function of Personality, Social Support, and Workload. *Journal of College Student Development* 2003;44(3):291-303.

Geliş tarihi: 22.07.2014

Kabul tarihi: 01.11.2014

Çevrimiçi yayın tarihi: 30.04.2015

Çıkar çakışması:

Çıkar çakışması bildirilmemiştir.

İletişim adresi:

Dr. Emine Neşe Yeniçeri

e-posta: nese_yeniceri@yahoo.com